

Erzsike, avagy a titkos szarvas Oberczián Géza: *Nógrádgárdonyi napló*, Magyar Napló Kiadó, 2016.

Ha számítógépes játékot írnék Oberczián Géza kötetéből, mindenképpen szerepelne benne egy sárga, hosszú ház, melyben maga a Feledés lakik. Igen, feltétlenül ez volna az első elem, nem a kastély, talán nem is a bizonyára festői patak völgyek. Aki belép ebbe az épületbe, megérkezett: „Ház”-ba ért, ami elrejt, megvéd, mint gyermekkorunk játékaiban. Sikertült – a játékban – kimenekülnie életéből, megérkezett egy másik valóságba.

Nógrádgárdony létező település, Csitár része. Mégis, az író által megalkotott falu oly álomszerűvé válik, mint Márquez Macondója. Itt minden megtörténhet, hiszen beléptünk a Házba, és mikor kilépünk onnan, meglátogatni a helyi kocsmát – nos, az már egy másik valóság. Mnemoszüné, az emlékezés istennője az, aki megajándékozhat a feledéssel. Oberczián tudja ezt, így meséiben végesvégig emlékezik. Felidézi élete álmosságait, lépcsőfordulóit.

A Felvidék határán fekvő, tipikus „elsodort falu” végigélte, végigsodródta már az oly rövid és mégis oly pokolian hosszú XX. századot. Miközben látványos közönnyel kerüli el a Balassagyarmat felé tartó autót, megtalálják az orosz katonák (*Néma vadászat*), de a szépségipar hiénái is (*Molnár Anna*). Bár a kastélyból ötletes trükkkel, filmbe illő, néma ál-vadászat mímélése közben menekülnek ki az utolsó pillanatban, a front közeledtével tulajdonosai, mégis a Szarvas lenne a következő elem, amit e számítógépes játékban megalkotnák.

A Szarvas kissé poros volna – nem tudom, hogyan lehetne ezt képileg megoldani –, és méltóságán is át-sütne reményvesztettsége, fáradtsága. Nem szökellne – bandukolna inkább. A játék használója hamar megértené, hogy ezt a Szarvast nem elejteni, hanem megérteni kell. Ő ennek a kötetnek a titkos hőse, aki előbukkan időnként a sűrűből. Mert „itt van a sűrű, a bozót / itt van a régi, tompa nóta” (Ady Endre) – úgy vesz körül minket a saját történetünk és a történelem, mint a vadon ezt a kis települést. Előjön, hol álomban, hol a valóságban a sűrűből a szarvas, de „Mi haszna a trófeának, ha nem örülhetünk neki? Tisztelnünk kell az életet és az értékeket. A birtokra vigyáznunk kell akkor is, ha minden jel szerint hamarosan elpusztul. Az itt maradóknak, az utánunk

jövőknek” (*Néma vadászat*). Megsajdul a szívünk – és ha ez a birtok Magyarország? Tudjuk, a monda szerint eleink egy szarvast üzve vetődtek erre először. A kötet G-történeteinek hőse (lehet, hogy az író nevének kezdőbetűjére utalhat ez a G) már gyermekkorában azt hallja édesanyjától, hogy álmodjon szarvast (*Almodj szarvast!*), és ez a különös tanács erősíti meg abban, hogy leszámoljon az álmodozásaival. Az író szívesen él a komikum vagy a mehökkentő fordulatok eszközeivel, így szerelme, J például „egy csomó szarvat akar szerezni” (*Rózsalyugas*), vagy éppen a Tilos az Á színpadára perdülve olvas fel történetet a szarvassá változott fiúról (*Az üldözők*).

A következő elem viszont feltétlenül Erzsike lenne. Vagy Erzsók? Erzsi, a szép, gyanútlan, fiatal lány, akit agyonvernének, akit az éj sötétjében surranva, gyilkos szándékkal követnek a szeretői, mert nem szerette, vagy mert – „annak minden következményével együtt” (Márai) – szerette őket? (*A fekete galamb csábító éneke*) Vagy Erzsók, a cseppet sem szép, idősödő asszony, akit a virradatban egy egész falu akar agyonverni, mert feltámadott, és nekiállt kapálni? (*Haláltánc [csárdás hangulatban]*). Lépésről lépésre tárul fel egy gyilkosság anatómiája (*Kocsmában*), évtizedek telnek el, mire az érintettek kibeszélik a történeteket, s még akkor sem lehetünk biztosak benne, hogy a gaztettet ki követte el.

Mítosz hát vagy valóság, amit Oberczián Nógrád-gárdonyában megismerhetünk? Jung írja: „A mítosz szimbólumokból tevődik össze, amelyeket nem kitaláltak, hanem amelyek egyszerűen megtörténtek”.

A kiszellőztetett szobák és kocsmahelyiségek sápanyú illatát szerencsésen oldja a szerző szellemes közjátékokkal. A vidám ballada, a lelketlen kufárok által rendezett szépségverseny hősenek eltűnése, mely címében is utal az ismert népi alkotásra (*Molnár Anna*), kitűnően rímel a jóval tragikusabb körülmények között elveszett, elveszített másik leány történetére. Lélekszakadva keresik, hiszen ő a tétje a versenynek. Mi ebben az esetben is szurkolunk, hogy meg ne találják. Szegény lányt szarvasként menekítünk ki a történetből. S miközben az író hol tragikus, hol komikus figuráival keressük, üzzük a vadat, végiggondolhatjuk: hol veszítettük el a nyomát?

Udvardy Zoltán

